

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשֶׁת כִּי תֵצֵא

יד' אלול תשפ"ב

הפטרה: רוני עקרה

יציאת השבת ר"ת 20:09

ברכת הלבנה

הספרדים אומרים סליחות

גיליון 787

יציאת השבת:

19:32

ירושלים: 19:29

מניסת השבת:

18:24

ירושלים: 18:17

זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה ה'...

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

בפרשתנו מופיעות שתיים ממש הזכירות שבתורה: זכירת מעשה מרים וזכירת מעשה עמלק. "השומר בנגע הצרעת לשומר מאוד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלויים כאשר צויתם תשמרו לעשות. זכור את אשר עשה ה' אליהם למרים בדרך בצאתכם ממצרים".

הרמב"ן אומר, שבפסוקים אלו נמצא האיסור על אמירת לשון הרע. עלינו לזכור מה קרה למרים - שהיא נצטרעה, מכיון שדיברה לשון הרע על אחיה, ומכאן עלינו ללמוד את חומרת האיסור שבדיבור לשון הרע. נראה, שדברים אלו של הרמב"ן שופכים אור על מושג הזכירה, כפי שרואה אותה התורה. לכאורה, התורה אינה מצוה אותנו על לשון הרע, אלא על זכירת מעשה מרים. אף על פי כן, מי שזוכר את סיפור הדברים שארע למרים בלבד בלי להבין את המשמעות העומדת מאחורי הדברים ובלי להפנים ולחיות את חייו לאור דברים אלו, לא קיים את המצוה. מי שזוכר היטב את פרטי הסיפור, אך מדבר לשון הרע, לא יצא ידי חובת זכירת מעשה מרים. כאשר התורה מצווה אותנו לזכור, עלינו להבין את הרקע למאורעות, ואת ההשלכה שצריכה להיות להם על חיינו, ולא להסתפק בזכירת האירועים בלבד.

ובתלמוד, אמר ריש לקיש מאי דכתיב (קהלת י'): "אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון? לעתיד לבא מתקבצות כל החיות ובאות אצל נחש, ואומרות: ארי דורס ואוכל, זאב טורף ואוכל, אתה מה הנאה יש לך? אומר להם: וכי מה יתרון לבעל הלשון?" כשם שהנחש אינו נהנה מנשיכתו, אלא מכך שהוא נפל, כך המדבר לשון הרע אינו נהנה מעצם דבריו אלא מנפילתו של אדם אחר, הגורמת לו להרגיש גבוה יותר או חזק יותר. כדי להצליח להישמר מלשון הרע, עלינו לסגל לעצמנו הרגל להימנע מלדבר בכלל על אנשים. אדם המתרגל לדבר על אנשים אף דיבורים המותרים, יגיע גם לדיבורים אסורים, נזכור ונשמר!

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

רבי יוסף חיים מבגדאד – ה'בן איש חי'

יום שישי יג' באלול הוא יום ההילולא של אחד מגדולי הפוסקים בדורות האחרונים

רבי יוסף חיים המכונה על שם ספרו - הבן איש חי.

רבי יוסף חיים בן רבי אליהו היה ידוע בכינוי ה'הבן איש חי' ע"ש סיפרו המיוחד, נולד בבגדד ביום כ"ז באב ה'תקצ"ה ונפטר י"ג באלול ה'תרס"ט, ורבו המובהק היה ר' עבדאללה סומך. היה מקובל, דרשן, ומנהיג, ולדרשותיו הנפלאות, היו נאספים אלפי איש. מספרים על ה'בן איש חי', שבערך בגיל שבע נפל לבאר עמוקה תוך כדי משחק, ובבור הוא נדר נדר, שכשיצא משם, הוא יקדיש את כל חייו ללימוד התורה, ואכן, הוא ניצל בנס.

סיפור שמאפיין את דמותו המיוחדת אפופת ההוד: הגאון הקסיד רבינו יוסף חיים זיע"א, נסע פעם בדרך עם קבוצת נוסעים וקשהגיה שבת לא הסכים העגלון הראשי להתעקב במדבר שבאותו מקום, ורבו הקדוש נשאר שם לבד לעצמו בקדשה וטהרה, ולעגו עליו שהוא במקום סכנה. והנה הגיע אריה ורביץ לידו כל השבת לאות שמירה, ובמוצאי שבת עלה עליו והגיע במהירות למקום שהיו אותם אנשים. ונבקלו מפניו, וראו גלם שמי ששומר על קדשת השבת, השבת שומרת עליו.

דרשתו הראשונה הייתה ב"ג אלול - שלימים הוא יום פטירתו! כשנפטר אביו בו' אלול התרי"ט, קיבל עליו ה'בן איש חי' להנהיג את קהילת בגדד, עד לאותו היום, הוא נמנע מלהתבלט בציבור. מנהיגותו לא התבטאה בקבלת משרה רבנית רשמית, אלא, דווקא בכך שכל השאלות הקשות בהלכה היו מובאות אליו, וכמובן, דרשותיו המיוחדות. רבי יוסף חיים, נשא את דרשתו הראשונה, ביום י"ג אלול, בסיום השבעה על אביו, ומאז, הנהיג את קהילת בגדאד במשך חמישים שנה עד יום מותו, המעניין בדבר, ש"ג אלול הוא יום פטירתו. רבי יוסף חיים היה דורש כל שבת לאחר תפילת מנחה גדולה, ואלפים היו נוהרים לשמוע את דרשתו הקבועה.

היה כמלאך אלוקים: יהודי בגדאד העריצו מאוד ה'בן איש חי, וראו בו, לא רק גדול בתורה, אלא, היה נחשב בעיניהם כ'מלאך' אלוקים ממש. והיו נוהגים יהודי בגדאד לומר, שאם ה'בן איש חי היה חי בזמן בית המקדש, בית המקדש - לא היה נחרב! כי בטוח להם, שעם ישראל היה שומע בקולו... ומאין היו יכולים לומר זאת, בכזאת ביטחה? מכיוון שבתקופתו לא היה אף יהודי שחילל שבת, או לא שמר תורה ומצוות, ובוודאי שלא בפרהסיה, ואין פלא הדבר, שכאשר נפטר, ליוו אותו למעלה ממאה אלף איש...

דרש בכל יום - חוק כל יעבור: קביעותו בדרשותיו ובשעוריו היו חוק כל יעבור, וכך, ניכרה מנהיגותו שהובילה את כל הציבור הרחב להכיר את ה' יתברך, ללימוד התורה ולקיום המצוות. בכל יום, הוא היה מוסר שני שעורים, אחד בבוקר, ואחד לאחר תפילת מנחה. שעורו בבוקר היה כשעה וחצי, מתוך השולחן ערוך, עין יעקב, חוק לישראל, ושיעורו לאחר תפילת מנחה, היה בפרשת שבוע ועניני דיומא וארך כשעה. התמדתו במסירת השיעורים כסידרם הייתה במשך 50 שנה!

מידי ארבע שנים, כאשר סיים רבי יוסף חיים ללמד את סדר הלכות שולחן ערוך, היה עורך סעודת מצוה רבת משתתפים, ונשא את דרשתו שריתקה את כל הנוכחים, והכניסה בהם יראת שמים ואהבת ה'. בדרשותיו היה רבי יוסף חיים משלב דברי אגדה ומוסר, ובהקדמה לספרו "בן איש חי" כתב: "ידוע, כי

לדרוש בהלכות בלבד - אין לב המון העם נמשך אחריהם, אלא, צריך שיהיה העיקר הדרש, ורובו בדברי אגדה ומוסר..."

וכל מי שממשיך בדרכו, רואה איך דבריו נכנסים ללב השומע... ה'בן איש חי' נשא את דרשותיו, והיה מכון אותן לכל שכבות העם, ועל כן, היה נוהג להשתמש במשלים רבים, בסיפורי מעשיות וחידות, שהיו מושכים את לב השומעים... וכך היו שומעים גם את דברי תורתו הקדושה. גדלותו העצומה בהלכה, ועומק מחשבותיו וידיעתו בכל תורת הנגלה והנסתר, גרמו לרבים להאזין ולקבל את דבריו, גם בקרב חכמי ומקובלי בבל.

יחודן של דרשותיו - חידושו התמידי: ייחודן הגדול של דרשותיו היה בכך, שהוא חידש בצורה תמידית, ומעולם, לא היו שומעים שחזר על אותו הדבר פעמים, בכל אחת מדרשותיו, הוא היה מחדש ומבאר פנים נוספות, ואופנים חדשים, שיתקבלו בהערכה ואהדה מצד שומעי לקחו. בדרשותיו, לא היה נוהג לפתוח את דבריו דברי ענווה, כפי שמקובל אצל הדרשנים, והסיבה לכך, שחשש שדווקא מתוך דברי הענווה - יגיע לגאווה. את כל ספריו, פתח בשבח והודיה לה' יתברך, שזיכהו ללמוד את תורתו הקדושה, והיה תמיד מסיים בגילוי דעת שכל מעשיו הם "לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה" - מה שמאפיין את כל מסכת חייו, הרצון לקדש שם שמים, שיכירו וידעו כל באי עולם, שה' הוא האלוקים ואין עוד מלבדו, ודרכו היא הדרך הנכונה שיכולה להביא לאדם אושר אמיתי.

לאחר הסתלקותו - לא היה מי שיכל להשמיע דבריו כמותו: בכל שבת היה ה'בן איש חי, נושא את דרשתו בבית הכנסת הקטן של בגדאד "סלאת אל זעירי", שהיו בו כ-1,000 מקומות ישיבה! ודרשתו היה נמשכת כשלוש שעות! והיה דורש בענייני פרשת השבוע, דבריו היו מתובלים תדיר בדברי הלכה, הגדה, משלים, חידות וסיפורי מעשיות.

דרשת 'שבת הגדול': בכל שנה היה הבן איש חי דורש את דרשת 'שבת הגדול' בבית הכנסת "בית זליכה". היו מגיעים לשמוע אותו מכל רחבי בגדאד, ומדובר באלפים רבים של אנשים מכל הסביבה, ולכן, היו נאלצים מאות רבות של אנשים לעמוד מחוץ לבית הכנסת. הפלא הגדול היה שה'בן איש חי היה עומד בתוך בית הכנסת, וכולם היו מצליחים לשמוע אותו, לא רק אלו ששהו בתוך בית הכנסת, אלא אפילו אלו שמחוץ לבית הכנסת, והיה הדבר לפלא שאין לו הסבר.

והיו אמרו עליו ש"השכינה הייתה מדברת מתוך גרונו" כפשוטו ממש: לאחר פטירתו העמידו את בנו שימשיך את דרכו, ובהגיע שבת הגדול של השנה הראשונה לפטירתו הגיע כמנהג אביו לבית הכנסת "זליכה" לדרשה המפורסמת. ככל שנה, וכמו שחיים חיותו של ה'בן איש חי, גם באותה שנה הגיעו אלפים רבים להשתתף ולשמוע את הדרשה, אלא, שבשעת דיבורו לא הצליחו לשמוע אותו, אלא, הקרובים אליו ממש בתוך בית הכנסת, רק הקרובים, ומי שהיה מרוחק, או עמד בחוץ, לא יכול לשמוע את הדרשה... האנשים תמהו, ולא יכלו להבין, כיצד יתכן הדבר שלא שומעים את דבריו? שהרי, הורגלו כל חייהם, שאפשר לשמוע את דברי הבן איש חי כמו מתוך "רמקול" ממש!

ואמר הבן בקול בוכים: זה ההספד הגדול ביותר שאני יכול להספיד את מור אבי זצ"ל, שהייתה השכינה מדברת מתוך גרונו, ומתוך דברים אלה ירד מהבמה ובוזה תמה הדרשה שכמעט ולא החלה. זכותו תגן עליו, אמן.

מהלכות פרוזבול

א. אין שמיטת כספים, נוהגת מן התורה, אלא בזמן שהיובל נוהג, אך מדברי סופרים, שמיטת כספים נוהגת בזמן הזה בכל מקום אפילו בחוצה לארץ. כן פסק מרן ז"ל, וכן כתבו רוב הפוסקים, אך הר"ז ז"ל ודעמיה כתבו, שאינה נוהגת בזמן הזה בחוץ לארץ, וכתב מור"ם ז"ל בהגה"ה, דעליהם סמכו במדינות שלהם, שאין נוהגין דין שמיטה בזמן הזה בחוץ לארץ.

ב. כתב הגאון אורים ותומים, אפילו אם היה האמת שהדין כהר"ז וסיעתו, היה מהראוי לנו להחמיר בזה, ולנהוג דין שמיטת כספים. כי מה מאוד מזהיר אותנו הנביא בגולה, הציבי לך ציונים, לעשות זכר למצות ה', שהיו חובה עלינו בהיותנו בארץ ישראל וכו', וזהו אם הדין כהר"ז, אבל באמת רבו עליו חכמי הדור, וממש רובם ככולם קיימו וקבלו כפשט הגמרא, דנוהגת בזמן הזה מדברי הסופרים. ולדעת הרמב"ן ז"ל, נוהגת בזמן הזה, בחוצה לארץ מן התורה. על כן חייב כל אדם לעשות על כל פנים זכר למצוה זו בפרוזבול.

ג. פירוש פרוזבול הוא, פרוז לשון תקנה, בול הם עשירים כלומר תקנה לעשירים. פרוזבול זה הלל הזקן עליו השלום תקנו, בשביל העשירים שלא ימנעו מלהלוות, ויעברו על מה שכתוב בתורה, השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמיטה וכו'... על כן כל אדם לא יתירשל בדבר זה, ונמצא הוא מקיים מצות שמיטת כספים.

ד. הפרוזבול, הוא שאומר שמוסר שטרותיו וחובותיו לבית דין, וענין המסירה הזאת, שהם יהיו גובים לו חובותיו, ואז לא קרינן ביה 'לא יגוש', אלא הבית הדין הם הנוגשים, וכיון שביד בית דין לנוגשם ולא הוא, אז הוא יכול לקבל חובו מן הלווה אחר השמיטה.

ה. יש מתחסדים, אחר שכותבין הפרוזבול, מלוה לחברו סך מה, עשרה גרוש או פחות או יותר, ועל זה הסך לא יחול הפרוזבול, כיון שהלווה אחר זמן הפרוזבול, ואז אחר ראש השנה, כשיביא לו חבריו המעות לפרעו, יאמר לו משמט אני, ולא יקבלם ממנו... ותהילות לאל יתברך הנהגתי מצוה זו, פה עירנו בגדאד.

ו. על כן טוב שתלוה האשה יום ערב ראש השנה, ככר לחם אחת או שתים לחברתה, ואחר ראש השנה, כשתפרע לה תאמר לה משמטת אני, והרי זו מקיימת מצות שמיטה. אשריהם ישראל:

(מתוך ספר: בן איש חי, הלכות שנה ראשונה, פרשת כי תבא)

לעילוי נשמות אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - גלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפ"א: אברהם ציטרון, שרה בת שמחה. ציפורה ודושע לוי. ביבה אלימלך. עורן בן עישת. תקוה בת עזיה. אלנה בת גיא. אסנת בת דובי. מול בת ענלה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנה. דראל בן אביגיל. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוררה. עזר בת רחל. מיטל מוריה אדרי. יוסף בן מיכל הי"ו.

להחזרת נעדר צה"ל ושבייו ובנם: אורון שאול, הדר גולדן, גיא חבר, רון ארד, יהודה כץ, צבי פלדמן.

לעילוי נשמות: הגר"מ אליהו. רבי מסעוד מלול. רבי יצחק שושן. רבי יעקב שושן. יונה ונה. סופר מנחם. יצחק דרעי. רבי אברהם בן שמאי אלעזר. מקסים חיים דרעי. הרב אברהם צוקרמן. נדיר נחום. ישראל אברהם נתן. שלמה בן מרים. יצחק ועמרם אטיאם. אורון מועלים. אליהו מייטו. דוד גרוסברג. מירי פולק. עמוס דמרי. רחי שלמה. סימנצוב משה יהודה. יצחק זקן בן סליקה. נעים משה. אורון מורד. יצחק ושמחה אילוז. נסים וסליקה שושן. מיריה שמעון. יפה וגורי. יונה קלון. לאה ציטרון. סימנצוב. ליאט שבת. חנה יצחק. אסתר חיד. אסתר בת תורא. אליהו בת פריחה. מרים קחשים. תורה אדון. אסתר ועבר נחום. דניאל אלמליח. נעם הלל. דוד מוסל. מיכל עמר. יצחק ולאה אסטנצוב. אליהו אדרי. עזיה עמוס. חת יעקב. דוד רחל לוי. יונה שרעבי. מרים יהודה. שמאל לבנצרי. נעמה בת מנחם. עליזה מועלים. עליזה סך. שרה אליאל. חד ופריחה סך. שמעון בן רחל. אברהם אדרי. יוסף אלקוב. מיכאל וקען. הסבה שטפוטש. עישה דק. בריה סופר. כמישה רדי. כמישה סך. אליס מוסל. מרים בת רחל. נאח סך. אלה שחר ז"ל.

ולע"נ הנספים בשואה ובחם: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציציליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה